

2022 m. sausio 24 d.
Vilnius

Siunčiama tik elektroniniu paštu

LR Sveikatos apsaugos ministerijai
Vilniaus g. 33, LT-01402 Vilnius
ministerija@sam.lt

Kopija
LR Vyriausybės kanceliarijai
Gedimino pr. 11, Vilnius 01103
LRVkanceliarija@lrvt.lt

DĖL SAM PLANAVIMO DOKUMENTŲ IR KOVOS SU VĖŽIU PLANO

Pagalbos onkologiniams ligoniams asociacija (POLA) gavo LR Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – SAM) 2021 m. gruodžio 21 d. raštą „Dėl nacionalinės kovos su vėžiu strategijos“, kuris parengtas atsakant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos 2021 m. lapkričio 11 d. raštą Nr. S-3517 dėl Nacionalinio vėžio instituto ir POLA 2021 m. spalio 19 kreipimosi Nr. 23-824 „Prašymas inicijuoti ir koordinuoti nacionalinės kovos su vėžiu strategijos ir priemonių plano parengimą“, kuriame buvo prašoma sutelkti onkologijos bei kitų susijusių sričių specialistų ir nevyriausybinių organizacijų pajėgumus Nacionalinei kovos su vėžiu strategijai ir jos įgyvendinimo priemonių planui parengti bei suburti Nacionalinį kovos su vėžiu komitetą (toliau – atsakymas). Susipažinus su SAM pateiktu atsakymu, teikiame savo išvalgas ir papildomus klausimus dėl SAM planavimo dokumentų, Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programos, jos įgyvendinimo, onkologinės pagalbos organizavimo stebėsenos tarybos veiklos bei Europos kovos su vėžiu plano ir jo priemonių įgyvendinimo.

Susipažinus su atsakymu pasigendame, jog SAM būtų įvertinęs LR Vyriausybės pavedimą – kartu su suinteresuotomis institucijomis (įskaitant Nacionalinį vėžio institutą ir POLA) įvertinti poreikį tikslinti jau galiojančius planavimo dokumentus ir/ar pildyti šiuo metu rengiamas plėtros programas, taip pat spręsti dėl dar vieno organo (komiteto, darbo grupės ir kt.) steigimo kovos su vėžiu kontrolės problemoms spręsti ir apie sprendimus informuoti pareiškėjus ir Vyriausybės kanceliariją.

Nors SAM atsakyme nurodoma, kad šiuo metu Nacionalinė vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programa (toliau – Programa) ir Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014 – 2025 metų programos įgyvendinimo 2020 – 2022 metais priemonių planas, patvirtintas LR Sveikatos apsaugos ministro 2020 m. gruodžio 11 d. Nr. V-2917 įsakymu (toliau – Priemonių planas) yra strateginiai dokumentai, pagal kuriuos Lietuvoje yra gerinama vėžio profilaktika ir kontrolė, vis dėlto, POLA vertinimu, tiek Programa, tiek ir Priemonių planas praktikoje šios funkcijos neatlieka:

- Iš viešai prieinamos informacijos SAM puslapyje matome, kad paskutinis Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės programos įgyvendinimo, onkologinės pagalbos organizavimo stebėsenos tarybos (toliau – Taryba) posėdis vyko 2019 m. gruodžio 16 d., taigi kontrolės funkcija nėra vykdoma.
- Programos įgyvendinimą turi užtikrinti trimečiai priemonių planai, numatantys konkrečias priemones ir joms reikalingus resursus, tačiau jų rengimo procesas pradedamas jau metams įpusėjus ir patvirtinamas pavėluotai, besibaigiant pirmiesiems plano vykdymo metams, t. y. 2014-2016 m. planas patvirtintas 2014 m. lapkričio 24 d., o 2020 – 2022 m. planas – 2020 m. gruodžio 11 d.
- Šiuo metu galiojanti programa buvo rengiama 2013-2014 m., joje remiamasi 2003 ir 2010 m. statistika, tiek programa, tiek joje keliami tikslai ir uždaviniai nebeatitinka šios dienos aktualijų, neatspindi Europos kovos su vėžiu plano veiklos kryptį, nenumato veiksmų, būtinų spręsti nūdienos problemas, iš kurių pagrindines įvardinome 2021 m. spalio 19 d. rašte Nr. 23-824.

Pažymėtina, kad POLA ir anksčiau buvo išreiškusi poreikį į nacionalinius strateginio planavimo dokumentus įtraukti Europos kovos su vėžiu strategijos nuostatas:

- 2021 m. vasario 22 d. teikdama pasiūlymus SAM dėl LR Vyriausybės priemonių plano projekto, POLA siūlė Europos kovos su vėžiu priemones įtraukti į LR Vyriausybės lygiu tvirtinamo dokumentą, pažymėdama, kad tai yra tarpsektorinės priemonės, įskaitant ne tik rūkymo, alkoholio, bet ir taršos prevenciją (AM, ŽŪM), fizinio aktyvumo skatinimą (ŠMSM). Taip pat akcentavo poreikį papildyti 115.4 iniciatyvos veiksmus, referuojant į Europos kovos su vėžiu planą, numatantį 2022 m. atnaujinti rekomenduojamų prevencinių programų sąrašą, po kurio tikėtina, kad bus rekomenduojama vykdyti plaučių, skrandžio vėžio ir prostatos prevencines programas Europos Sąjungos lygiu.

Vis dėlto, Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane jokių nuorodų į Europos kovos su vėžiu planą nėra. Taip pat nebuvo gauta jokio atsakymo į teiktą siūlymą, kaip ir nebuvo gauta jokių siūlymų ir informacijos dėl 2021–2030 metų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programos ir 2021–2030 m. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos priežiūros kokybės ir efektyvumo didinimo plėtros programos.

Atkreipiame dėmesį, kad pagal strateginio planavimo metodiką, rengdama strateginio ir programavimo lygmens planavimo dokumentus, SAM turi konsultuotis su visuomene, socialiniais ir ekonominiais partneriais, bendradarbiavimas ir partnerystė turi būti tęsiami viso strateginio ir programavimo lygmens planavimo dokumentų įgyvendinimo metu, tam tikslui sudarant priežiūros komitetus, koordinavimo grupes.

Susipažinę su SAM persiūsta Europos kovos su vėžiu plano ir nacionalinių priemonių suvestine (toliau – Suvestinė), norime pažymėti, kad šis dokumentas yra tobulintinas. Pavyzdžiui, 35 p. nurodoma, kad turėtų būti sprendžiamas vėžį įveikusių asmenų sąžiningos pricigos prie finansinių paslaugų klausimus, parengiant elgesio kodeksą ir apmąstant ilgalaikius sprendimus, tačiau lentelėje nėra nurodoma, nei kas atliks šią iniciatyvą, nei kokia institucija galėtų būti šios iniciatyvos vykdytojas. Taip pat 36 p. nurodoma, jog turėtų būti pradedamas klausimų, susijusių su grįžimu į darbą, tyrimas, sprendžiamas vėžiu sergančių pacientų ir vėžį įveikusių asmenų, laikomų neigaliesiais, teisių klausimai 2021–2030 m. Europos neigaliųjų teisių strategijoje, užtikrinamas visapusiškas Direktyvos dėl tėvų ir prižiūrėtinųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros perkėlimas į nacionalinę teisę. Vis dėlto, lentelėje nepateikiama jokia informacija, kaip planuojama įgyvendinti šiuos veiksmus ir yra referuojama į priemones, skirtas vaisingumo išsaugojimui. Pritariame ir palaikome poreikį akcentuoti vaisingumo išsaugojimą onkologiniams pacientams, tačiau taip pat matome poreikį įgyvendinti ir kitus 36 p. nurodytus veiksmus.

Gautame SAM rašte nurodoma, kad šiuo metu yra nutarta organizuoti Europos kovos su vėžiu plano priemonių įgyvendinimo stebėseną, vertinant veiksmų pažangą ne rečiau kaip 1 kartą per 3 mėn., vis dėlto nėra aišku, kaip ši stebėseną bus organizuojama, kokia forma ji bus vykdoma, kas šioje stebėsenoje dalyvaus, taip pat, koks dokumentas įtvirtins priemones ir veiksmus, kurie turės būti stebimi. Tuo atveju, jeigu Suvestinė bus dokumentas, kurio pagrindu bus vykdoma stebėseną, manome, kad jis šiam tikslui nėra tinkamas.

Atsižvelgdami į tai, kas nurodyta aukščiau, prašome SAM:

- Pateikti informaciją, kurioje iš dviejų SAM kompetencijai priskirtų 2021–2030 m. plėtros programų „Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo“ ar „Sveikatos priežiūros kokybės ir efektyvumo didinimo“, numatytos nuostatos, skirtos užtikrinti Europos kovos su vėžio plano nuostatų įgyvendinimą bei Lietuvos problemų onkologijos srityje sprendimą. Jei to nėra numatyta, prašome informuoti, koku būdu bus užtikrinamas papildomų resursų skyrimas šiai sričiai.
- Pateikti informaciją apie Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės programos įgyvendinimo, onkologinės pagalbos organizavimo stebėsenos tarybos veiklą, nurodant (i) kada vyko paskutinis Tarybos posėdis; (ii) ar Tarybos nariai buvo informuoti apie Europos kovos su vėžiu planą ir jo įgyvendinimo priemones.
- Inicijuoti tarpinstitucinės darbo grupės ar komisijos, kuriai būtų pavesta peržiūrėti dabar galiojančių Strateginių planavimo dokumentų, įskaitant Nacionalinės kovos su vėžiu strategijos, nuostatas, užtikrinant Lietuvos onkologijos srities problemų sprendimą ir Europos kovos su vėžiu plano įgyvendinimą, sudarymą. Siekiant skirti deramą dėmesį šiam klausimui, manome, kad Estijos pavyzdžiu, šiai struktūrai galėtų vadovauti Nacionalinio vėžio instituto vadovė, o nariais, kaip ir apibrėžta strateginio planavimo metodikoje, būti ne tik valstybės institucijų, bet ir pacientų, bei gydytojų organizacijų atstovai. Pažymime, kad tokia praktika jau buvo vykdoma ir prieš dešimt metų, rengiant šiuo metu galiojančią Nacionalinę kovos su vėžiu programą, tačiau pastaruoju metu tokio bendradarbiavimo yra pasigendama.

- Pateikti papildomą informaciją apie planuojamą atlikti Europos kovos su vėžiu plano priemonių įgyvendinimo stebėseną, atsakant į klausimus: (i) kokia forma planuojama vykdyti stebėseną; (ii) koks dokumentas nustatys tokios stebėsenos vykdymo pagrindus; (iii) kas vykdys šią stebėseną.
- Pateikti papildomą informaciją dėl Suvestinės, atsakant į klausimus: (i) ar ši Suvestinė bus koreguojama ir derinama su Taryba bei nevyriausybinėmis pacientų organizacijomis, įskaitant ir POLA. Tuo atveju, jeigu Suvestinės neplanuojama derinti su Taryba bei nevyriausybinėmis pacientų organizacijomis, prašome inicijuoti tokį derinimą; (ii) pateikti informaciją, kada planuojama turėti galutinę Suvestinės redakciją.

Papildomai pažymėtina, kad 2021 m. rugpjūčio 24 d. POLA europarlamentarui B. Ropei pateikė savo išvalgas ir rekomendacijas dėl Europos Parlamento Specialiojo kovos su vėžiu komiteto pranešimo projekto „Dėl Europos stiprinimo kovojant su vėžiu – išsamios ir suderintos strategijos link“ bei 2021 m. vasario 3 d. Europos Komisijos patvirtinto „Europos su vėžiu plano“ (pridedama). Manome, kad šios išvalgos gali būti naudingos atnaujinant nacionalinės kovos su vėžiu strategiją, į ją perkeliant ir pagrindines Europos kovos su vėžiu plano kryptis.

Kilus papildomų klausimų, maloniai prašome kreiptis į POLA direktorę Neringą Čiakienę (mob. tel +370 630 60636; el. paštas neringa@pola.lt).

POLA yra skėtinė nevyriausybė organizacija, šiuo metu vienijanti 30 onkologinėje srityje veikiančių nevyriausybinių organizacijų ir turinti daugiau nei 27 000 bendruomenės narių. POLA yra skaidri ir nepriklausoma, onkologinių pacientų interesus atstovaujanti organizacija, kurios misija – dėti visas įmanomas pastangas siekiant pagerinti onkologinių pacientų ir jų artimųjų gyvenimo kokybę.

Pagarbiai
Neringa Čiakienė

POLA direktorė

